

Христоф Глюк

/Редакція Ф. Геварта/

ОРФЕЙ І ЕВРІДІКА

Опера-трагедія на три акти

Французький текст де-Моліна

Український текст Є. Дроб'язка

115

Дозволяється до використання

УПРАВЛІННЯ ТЕАТРАЛІ
 21 XI 1956
 УТР/115-433

Горин

Київ - 1956

ДІЙОВІ ОСОБИ

Орфей

Еврідіка

Амур

Блаженна тінь

Хори пастухів і пастушок, фурій і демонів, ~~благородних~~ жіночих тіней.

ПЕРШИЙ АКТ

Гробниця Еврідіки у далекому від селища гайку.

Орфей у скорботі припав до гробниці Еврідіки, його ліра лежить на землі. Хор пастухів і пастушок.

ХОР. Ах, якщо ти в імлі тинистій,

Еврідіки образ чистий,

Образ чистий, чуєш нас...

ОРФЕЙ. Еврідіко!

ХОР. Згляньсь на тугу, наші кридання,

Глянь на жалі, вболівання,

У сльозах повсякчас.

ОРФЕЙ. Еврідіко!

ХОР. Ах, співчувай нещасному Орфею!

Плаче він, тужить він скорботною душею...

ОРФЕЙ. Еврідіко!

ХОР. Так і голуб білосніжний,

Завжди вірний і завжди ніжний,

Один зоставшись, вмирає з жалю.

ОРФЕЙ. Роз'ятрив цей ваш спів печаль мою велику!

Вшануйте мою Еврідіку,

Полайте траву запашну

Дорогу увітчать труну.

/Пантоміма - траурні обряди навколо гробниці./

ХОР. Ах, якщо ти в імлі гімнстій,
Еврідіки образ чистий,
Образ чистий, чуєш нас,
Згляньсь на тугу, наші ридання,
Глянь на жалі, вболівання
У сльозах повсякчас.

ОРФЕЙ. Прому, ідіть... Побути з нею хочу сам
І відлатись один нескінченим сльозам.

/Хор повільно розходиться по гайку./

ОРФЕЙ. Ніжна любов моя,
Кличу тебе я, маля,
В пору ранкову.
А день мине собі,
Вночі тебе в журбі
Кличу я знову.
Еврідіко! Еврідіко! Тінь кохана!
Ах, ти в яких місцях?
Твій Орфей скрізь блуває
В журбі, у сльозах
І тебе повернути
Просить усю природу,
А вітри зойк женуть
Геть з небозводу...
Весь в горьких сльозах,
Я гукаю в лісах:
Де ти, кохана?
Зворушена луна
Відгук розносить одна,

Марно десь тане...
Еврідіко! Еврідіко! Ім'ям твоїм
Сповнене все -
Поля, і струмки, і ліси...
Я на всіх деревах
Із печалю тяжкою
Писав такі слова
Тремтливим рукою:
Еврідіки нема,
Бідний Орфей це є.
Дайте, боги, життя їй,
Або візьміть моє!
Душу вкрила журба,
Вкрала тебе судьба,
Серце тріпоче...
На жалобу мою
Смутний струмок в гаю
Тужно хлюпоче...
Зверну до вас благальний спів,
Підземні божества з берегів Ахерону!
Ви, підвладна судді Плутоноу
Варта вічно жива нещасливих мерців!
Вас же не зворушить красоти й молодощам!
Розлучили мене із скарбом найперожчим!
Зникла радість очей!
То ж як, проміння вроди й віку
Розвіять не змогло страшну пітьму ночей!
Невблаганний тиран! Під землю йде Орфей!

У підземній імлі я знайду Еврідіку,
Од пісень жалісних змилюється лять.
О, зростає сила без ліку,
Перешкоди усі впадуть.

/З"являється Амур./

АМУР. Кохання бог несе вам, закоханим, пасть.
Більш не сумуй, ти співом умовив богів,
Щоб ти зійшов в підземне царство
І своє Еврідіку в китлі смерті зустрів.
Якщо ліри тоскне звучання,
Тужні мелодії співця
Розм"якшать там корстохим тиранам серця,
Любу знов до життя верне палке кохання.

ОРФЕЙ. О, з нею буду знов!

АМУР. Якщо ліри тоскне звування,
Тужні мелодії співця
Розм"якшать там корстохим тиранам серця,
Любу знов до життя верне палке кохання.

ОРФЕЙ. О, з нею буду знов!

АМУР. Знай тільки ще одне:
Богів повеління трудне
Ти здійснити мусиш неухильно.

ОРФЕЙ. Ах, що затримає мене!
Усе готовий я зробити.

АМУР. Вимога божа до співця:
На ту, що зник ти любити,
Скинуть оком не смій, не дійшовши кінця,
А то мусиш її вже навік загубити.

Так зажадав Зевес
З висі трону свого.

То ж бузь гідний
Щедрот його.

Ти очі на вроду
Не смій піднімать.

І от в нагороду
На скромність твою
Низойде благодать.

Бо хто віддає
В сердечні темниці
Кохання своє,

Той любій цариці
Найближчим стає...

Не глянеш на вроду,

І от в нагороду
На скромність твою

Низойде благодать. /Зникає./

/Орфей уражений, після досить довгого мовчання./

ОРФЕЙ. Що каже? Що я чув?

Еврідіко моя!

Ах, Еврідіко!

Ласкавий бог, судьба велика

Дать життя!

Та як!

Я щоб не зміг враз її приголубить,

Ведучи з-під землі!

Дружина льба!

Ласка богів і нелюдський наказ!
Бачу я острах мій,
Бачу я і твій гнів.
В тужній думці єдиній
Про жорстоке веління
Унесь я злеленів...
Так, я знесу, я дійду, присягаюсь!
Амур, Амур! На тебе лиш в скруті я покладаюсь,
На підтримку твою могутню сподіваюсь!
Всемогутні боги!
Приймаю ваш наказ!
/Блискавка і грім. Орфей швидко виходить./

ДРУГИЙ АКТ

Дика місцевість біля входу в Тартар.
Хор демонів і фурій, пізніше Орфей.

ХОР. Хто це, хоробрий, смів
Нас розбудить од снів,
В наших хмурих ярах,
В Тартару злих вратах,
Геть сминуть страх?
Чорна мля
Царства зла,
Ти обів"еш посла!
Ревом на три роти,
Цербер, не пустиш ти
В Тартар пройти!

/Орфей з'являється на вершці скали, граючи на лірі, і повільно виходить уперед, спускаючись після кожної фрази./

ОРФЕЙ. Зворушіться струмом ридань, духи...

ХОР. Ні!

ОРФЕЙ. Тіні...

ХОР. Ні!

ОРФЕЙ. Привиди ночі!

ХОР. Ні!

ОРФЕЙ. Зверніть, зверніть ви очі

До моїх палких зітхань!

ХОР. Хто ж тебе гнав скди:

В царство тіней іди!

Тут страшний світ блідий

Сліз, голосних ридань,

Зойків, тяжких страждань

І катувань!

ОРФЕЙ. Ах! Той племінь, що серце жалить,

В сотні раз ще лютіше палить!

У вас нема катувань,

Подібних до моїх вчувань.

ХОР. Плаче він, бідний, сам

І проти волі нам,

Нашим лихим серцям,

Злу підкоряє лютъ

Дивним сльозам.

ОРФЕЙ. Серця жалі

І печалі

Заспокоють вашу лютъ,

Ах, благання,

Побивання

Доброти вам увіллять!

ХОР. Ніжний, ясний мотив,
Любий принадний спів
З лагідних тоскних слів!
Нам вгамував співець
Злобу сердець!
Хай же під землю йде!
Скрізь його шлях веде!
Нас він в полон узяв,
Поки пісні співав,
Він подолав!

/Під час цього хору врата підземного царства відкриваються.
Орфей прокладає собі дорогу посеред привидів, зачарованих грою
його ліри. Він входить в підземне царство. Танці Фурій./
Елісейські поля.

Сцена, спочатку мало освітлена ніби ранковою зорею, потроху
наповнюється світлом.

Спочатку Еврідіка одна, потім групи блаженних тіней.

Входить Еврідіка; смутна, блукаючи очима, вона тужить за
своїм другом. Виходить. Поступово з'являються блаженні тіні і гру-
пами прогулюються.

БЛАЖЕННА ТІНЬ З ХОРОМ. Тут оселі

Лені й веселі,
Тихе блаженство забуття,
І осяйного щастя
Світле почуття.
Хвилюватись я не змуву
Душу,
Зникли запропалі

Далі,

Пагуе спокій в тивині,

І тікають печалі

Далі

В сутінки западни...

/Блаженні тіні повільно розхоляться, ховаючись праворуч і ліворуч у кущах. З'являється Орфей, повільно наближаючись із глибини./

ОРЕФІ. Небо нове світиться там!

Ясніший день сие очам...

Співає все, мов храм!

У заростях кних ліщини

На пташиний

Спів стрункий

Вілгукаються струмки,

Дихають миром зефіри...

Тут втіху всім приносить вічний супокій...

Та чи мирне блаженство шире

Дасть розраду журбі моїй!

Лиш ти, незабутне кохання,

Розраду ти даси

Мені в моїм стражданні!

Погляд твій

Вічно молодий,

Посміх твій золотий,

Серце жіноче, -

От, от усе, чого я хочу!

ХОР /невидимий/. Увійди в притулок мирний,

Друже ніжний,

Друже вірний,
Ти забудь скорботи всі.
Еврідіка звідси незе,
Еврідіка там воскресне
В чарівній своїй красі.

/Сцена знову заповнюється групами блаженних тіней, що повільно рухаються по ній. Орфей тужно і марно шукає серед них Еврідіку./

ОРФЕЙ. О ви, тіні, вас благаю,
Ви в обійми мої
Верніть дружину знов!
Ах, якби ви чуттям палали,
Як я палаю,
Тех почували б
Вірну, незламну любов,
Давно б я обіймав
Ту, кого так кохав.
Моє щастя верніть мені!

ХОР. Боги чують зойки смутні.

/Величка група тіней приводить Еврідіку, обличчя якої закрито під серпанком, і підводить її до Орфея./

ХОР. Іди навстріч своїй коханій!
Дар небесний, дар жаданий!
Знову будем разв'язати
Ти воскресни для Орфея,
З демони йди своєї,
Чоловіка обіймають!

/Одна з блаженних тіней вкладає руку Еврідіки в Орфейову і знімає

з неї серпанок. Еврідіка, впізнавши свого чоловіка, хоче висловити йому своє захоплення, але тільки ^{дає} знак Орфею не повертати голови. Орфей, ідучи перед Еврідікою, яку він тримає за руку, піднімається з нею стежкою в глибині сцени, що веде з підземного царства./

ТРЕТІЙ АКТ

Вихід з підземного царства. пейзаж скелястий і пустельний.

Орфей весь час веде Еврідіку за руку, не дивлячись на неї.

ОРФЕЙ. Ходім, Еврідіко, сюди, ходім, моя єдина,
кохана без краю!

ЕВРІДІКА. Це ти? Справді ти?

Ах, як ждати могла я?

ОРФЕЙ. Так, з тобою твій друг... Ах, по цій землі
Я шукаю тебе у смертельній імлі.

Зевес моїм благанням внемле

І тебе вертає на землю.

ЕВРІДІКА. Як! Жива! Знову вивох!

Ах, боги, лебо як!

ОРФЕЙ. Еврідіко, ходім! /Відає руку Еврідіки./

Та не гаймося ж ласку від богів прийняти!

Мертій! Покиньмо місце кляте!

ЕВРІДІКА. Та ти мої не хочеш взяти руки?

Як? Тіває очей, які колись кохав?

Невже до Еврідіки холодним ти вже став,

Чи то давно красу страшні знівшили муки?

/Вона схоплює Орфея за руку, щоб звернути на себе його увагу/

ОРФЕЙ. Боги! Як це стерпіти! Еврідіко, ходім! Тіваймо звідсіль!
Час минає...

Я хотів би розкрити усе тобі до краю...

Лютий наказ! О, я не можу ніяк!

ЕВРІДІКА. Хоч раз на мене глянь!

ОРФЕЙ. Охопив серце ляк!

ЕВРІДІКА. О, жорстокий!

Так ти ось як подбав про коханої спокій.

ОРФЕЙ. Колись збагнеш зміст вчинку ти мого!

ЕВРІДІКА. Та життя повернув ти,

Щоб знов відняти його!

О заберіть же, боги, вами дане!

Ти, не добрий ти, минь мене!

ОРФЕЙ. Иди! Иди за мною, кохана!

ЕВРІДІКА. Ні! Иди геть! Краще хай настане

кінець, забуття чарівне!

ОРФЕЙ. Зглянься, зглянься!

ЕВРІДІКА. Минь Еврідіку!

ОРФЕЙ. Ах, жорстока! Неба владико! Ходім! Не здавайся ти судьбі^{!!}

ЕВРІДІКА. Любий, скажи! Тебе благаю!

ОРФЕЙ. Хоч в муки в труну лягаю,

Ні, не відкривсь тобі!

Будьте, о боги, прихильні,

Боги, усе зробити вільні!

О, страждання непосильні!

Скільки ридань

З божих нам благодіянь!

ЕВРІДІКА. Будьте о, боги, прихильні,

Боги, усе зробити вільні!

О, страждання непосильні!

Скільки ридань

З божих нам благодіянь!

/Орфей збентежений, у відчаї спирається на скель./

ЕВРІДІКА. Та чого так уперто мовчати Орфею?

Що йому від мене таїть?

Не на те ж він мене врятував од страхіть,

Щоб нук завдять байдужість своєю?

Ой, недоля сумна!

Без сил я залишаюсь...

На очі налягла знов смерті пелена...

Я тремчу... Я томлюсь...

Задихаюсь...

Холоду і горю...

Душа страждає,

Її таємниця крає...

Страхом поійняті всі чуття...

Ах, знемагаю в муках я...

Недоля ворожа!

Лета воля божа!

Чи дихати я можу

Лиш знов для терзень?

Навкруг мене тихо панувала утіха,

Без горя, без лиха,

І ось тепер ізнов язнала я страждань!

ОРФЕЙ. Защеміла душа від її нарікань.

Що мовлять? Що влію?

Втратила всю націю.

Чи зможу вгамувать

Весь біль її страждань?

Сам я з нею страждаю

І сумую без краю...

ЕВРІДІКА. Недоля ворожа!

Ах, легка воля бога!
Чи дихати я можу
Лиш знов для терзень?
Боги! Зостаюся сама...
Вже сподівань нема,
Щоб подививсь на мене милий...

ОРФЕЙ. Рішучість зникає моя,
Розум втрачаю я,
Тримати не маю сили...
Себе я забуваю,
Еврідіку і могили...

/Він робить рух, щоб озирнутися./

ОРФЕЙ. То знай...

/Еврідіка падає на каміння. Він швидко стримується./

ОРФЕЙ. Не можу... О, боги! Чи свінчите муки Орфея?
Ні!

ЕВРІДІКА. То прощай!.. мій... мій до...рогий...
І пам'ятай Еврідіку.

ОРФЕЙ. То що ж я?
Може знести хіба чоловік!
Ні, небесним богам
Зайві жертви без ліку!

/Орфей рвучко повертається до Еврідіки./

ОРФЕЙ. О, моя Еврідіка!

/Еврідіка старається підвестися./

ЕВРІДІКА. Орфею! Прощай... навік!.. /Зникає./

ОРФЕЙ. Еврідіко! Невже вмерла вона?

Ах, яка пітьма дика
Охопила мою любов!
О, кохана! Еврідіко!
Ні, не чує мене,
Не почує вже знов!
Це ж я для неї відійшов
Од веління!
Злочасна мати!
От кара нетерпінню!
Воля богів уперто
За мною йде,
І я... і я лиш могу вмерти!
Ах, я втратив Еврідіку!
Груди тяжко тисне жаль...
Лють богів крає мов сталь!
Груди тяжко тисне жаль...
Люба зникла між проваль!
Еврідіко! Еврідіко!
Почуй зойки, крики!
Кохана!
Це білий друг твій вірний
Гукає в тузі безмірній.
Ах, я втратив Еврідіку!
Груди тяжко тисне жаль...
Лють богів крає мов сталь!
Груди тяжко тисне жаль...
Люба зникла між проваль...
Еврідіко! Еврідіко!

Тиша підземня...
Клати даремно...
Холодно й темно...
На душі самотня печаль...
Ах, я втратив Еврідіку!
Груди тяжко тисне жаль...
Леть богів крає мов сталь...
Груди тяжко тисне жаль...
Люба зникла між проваль...
Зурба й печаль...
Скорбота й жаль...
Якби могла печаль
Моє життя скінчити!
Не могу далі жити...
Повину білий світ...
Пекельних я торкнусь
Тепер воріт
І скоро дожену
Я найкращу на світі!
Так, я спішу в цей безсонячний край!
Я спішу, почекай,
Еврідіко!
Нікому нас не розлучити,
Смерть сама поведе
Нас обох в свій край.

/Хоче вбити себе кинджалом. Несподівано з'являється Амур./

АМУР. Спинись, Орфею!

ОРФЕЙ. Боги! Чи поставите мур
Намаганням моїм

Розпрощатись з душею?

АМУР. Намір кинь прощатися з нею.

Поглянь, лагідний бог Амур прийшов за прозьбою твоєю.

ОРФЕЙ. Чого ще хочеш ти?

АМУР. Ти з гідністю несеш шлях
Іспитань зміг пройти,
І несеш я кінець їм чудесний.
Еврідіко! Воскресни!
З вірним другом своїм
Довгі живи роки.

ОРФЕЙ. О, Еврідіко!

ЕВРІДІКА. Орфей!

ОРФЕЙ. Праві боги! Які ми влячні вам і раді!

АМУР. Ви довіряєте божій владі,
І виведу я вас із провалів цих страшних
Безтурботно радіти з сердечних утіх.

ЕВРІДІКА. О, любов! От кайдани
Ти приносиш для сердець!

ОРФЕЙ. О, любов! Вічно стане
Величать тебе співець.

АМУР. Любовні втіхи для сердець
Дає вам радісний кінець.
Хай вогонь в крові палає,
Хай ніхто з вас не тікає
Чарівних моїх силець!

/Амур робить величний рух, і декорація змінюється. Чарівний пейзаж, залитий світлом. У глибині храм Амура, до якого ведуть три східці./

ХОР. Повік молодий бог любові
 Проймає все по всіх світах,
 У небесах
 Він пташок в тенета ловить,
 Нереїдам надії чудові
 Він запаляє в морях.
 Вних квітчає вінками,
 З"єднує чари з втіхою очам,
 Розум з холодними думками
 Він збагачує почуттям.
 Великий бог нас потішає,
 Поки згасне в жилах пожеар.
 Тоді до вних відлітає,
 А нам в заміну шле
 Каштовний дружби дар.